

NÉPNEVELŐ

A KATHOLIKUS TANÍTÓSÁG HIVATALOS LAPJA

Megjelenik minden vasárnap — Előfizetési ára egész évre 8 korona, félévre 4 korona, egyes szám ára 30 fillér. — Szerkesztőség: Budapest, Szentkirályi-utca 28. szám. — Telefon: 52—31. — Kéziratokat nem küldünk vissza.

SZERKESZTŐ:
EMBER KÁROLY
SEGÉDSZERKESZTŐ:
WOHLMUTH ERNŐ
KIADÓTULAJDONOS:
SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT

Megkapja e lapot minden katolikus népoktatási intézet egy példányban ingyen. Ily kérelmek az egyházmegyei főtanfelügyelőség útján intézendők a Szent-István-Társulat igazgatóságához, Budapest, Szentkirályi-utca 28.

Excelsior!

Irta: *Simrák Károly.*

Az elsősorban tanítók gyermekeit befogadó pécsi Pius-internátus megalapítója, a Patronage-egyesület nádasdi (Baranya megye) gyönyörű Julianum-telepének létrehozója, a pécsegyházmegyei olvasóköroknak, egyleteknek és minden katolikus, hazafias, társadalmi irányú nemes intézményeknek, lokális s országos kath. sajtónak szellemi vezetője, erkölcsi támogatója, bőkezű mecénása stb. *gróf Zichy Gyula pécsi püspök* úr egy, a katolikus tanítóságnak magasabb színvonalra való emelkedését célzó intézkedésével kitörülhetetlen aranybetűkkel mintegy beégette nevét a római katolikus tanítóság küzdelemteljes történetének örökké fennmaradó örvendetes lapjaira.

Míg az állami iskoláknál ú. i. már régebben szervezve vannak az igazgató-tanítói állások, nálunk katolikus iskoláknál, ha egyes egyházmegyékben esetenként neveztek is ki igazgató, vezető, vagy főtanítót, de ezen gyakorlat még nem volt rendszeresítve. Gróf *Zichy Gyula* pécsi megyéspüspök úr az elévülhetetlen alapítóérem, midőn a püspöki rendszabályok 11. fejezetének 187. §-a általánosításával 1403/1913. számú püspöki rendeletével szervezi egyházmegyéjében az igazgató-tanítói állásokat. Ezen rendeletében ugyanis felhívja egyházmegyéjének plébánosait, hogy ahol szükségesnek, jónak és célszerűnek látják, az érdemdús s a tanításban, a vallásos nevelésben s a társadalmi tevékenységben kiválóbb tanítókat az iskolai adminisztráció és ellenőrzés behatóbb keresztülvitele céljából a kerületi esperesek útján igazgató-tanítói teendőikkel való megbízás és kinevezés végett terjesszék eléje, kiemelve, hogy «az igazgatói kinevezéseknél a kiválóbb szakképzettség szolgál irányadóul».

Meghatározza, hogy az igazgató-tanítók száma az egyházmegye területén működő tanítóknak legfeljebb 33 $\frac{1}{3}$ %-át teheti. Még pedig a 3 s több tanítós iskolák arányszáma 142 tanító=20%, a két, illetőleg egytanítós iskoláknál 13 $\frac{1}{3}$ %,

40, illetve 55 hellyel. Nagyobb városokban minden külön és önálló, legalább 6 tanítóval bíró iskolánál egy-egy igazgató-tanító ajánlható.

A kinevezésre ajánlott tanítóknak a kötelező esperesi kinevezési vagy visszautasítási javaslatok felett a szükség vagy érdemszerinti kinevezést püspök úr fenntartja magának. Igazgatói kinevezésre a legalább már 12—15 évi működést felmutató tanítók ajánlhatók. Hol ilyenek nincsenek, bevárandó, míg ily szolgálóati idővel rendelkező tanítók lesznek.

Az érdemnek ezen elismerése azonban nemcsak erkölcsi kitüntetést jelent, hanem mint öméltsága rendeletében hangsúlyozza: «... indokolt, hogy ezen elismerés oly módon is kifejezésre jusson, hogy az iskolafenntartó hitközségek a falusi népiskolánál igazgatói címmel, esetleg működési körrel is felruházott tanítók részére évi legalább 100 korona, a városokban működő igazgatói címmel és működési körrel is felruházott tanítók részére legalább 200 korona tiszteletdíjat állapítsanak meg. Amennyiben ez nem lenne elérhető, amit nem hiszek, akkor más úton, nevezetesen «A községi és felekezeti elemi népiskolai tanítók illetményeiről készült törvényjavaslat» 14. §-ában jelzett soronkívüli előléptetés alkalmazása által szándékozom az érdem anyagi elismerését biztosítani».

Ez röviden foglalhatja a fentit, a róm. kath. elemi népiskolák tanítóinak igazgatói kinevezése tárgyában kiadott utasításnak.

Ezen intézkedésnek, hogy úgy mondjuk, már csak felületes meggondolása is azon tudatot önti belénk, hogy egyrészt a hivatásáért élő tanítóság ezen magasabb helyről jövő elismeréssel csupán a rangban és címben való emelése által is egy magasabb társadalmi elhelyezkedésben tekintélyesebb pozíciót biztosít magának, de ha a dolgok mélyére tekintünk, még sokkal fontosabb momentumok vetődnek felszínre úgy a kath. egyházra jogi, mint a kath. tanítóságra nézve jogi és anyagi szempontból tekintve.

Mert ha gyönyörrel tölt el egy szép virágzás látása és kéjes érzettel a virág illatának belégzése; ha boldog tudatot nyújt a fának egészséges gyü-

mölcseivel való megrakottsága s meglegedettséget ennek használata: bizony dicsérettel halmozzuk el a kertészt, ki e fát ültette, plántálta. De, van egy de, mert továbbmegyünk logikus gondolkodásunkban a jövőbe: vajjon ott a mélyben, a föld alatt, honnét ezen virágos, gyümölcsös lombkoronájú törzs kihajtott: a gyökér elég jól van elhelyezkedve, eléggé meg vannak-e neki adva e további létfenntartáshoz szükséges életfeltételek és végül meg van-e védve minden romboló, növényi és állati szervektől? De másrészt! Másrészt rendelkezik-e a kertész a kellő tudással és a jövőbe való előrelátással, hogy szeretett fácskáját az esetlegesen előállható ellenségek ellen megvédelmezhesse, képes-e már a kezdet-kezdetén ezeknek keletkezését észrevenni, ellenük védőszereket alkalmazni, ha kell, kitalálni, úgy szólván: teremteni? A jövő minden eshetőségét számbavenni, nehogy a gyökér, az alap megsemmisülése rövidebb vagy hosszabb idő múlva akár gyors, akár lassú tempójú lefolyásával a törzsnek a vegetációját eredményezze s az egykor szép virágot hozó, jógyümölcsöt termő fáról azt lehessen mondani: fűt, volt?!

Vajjon milyen tudás, előrelátás és bölcsesség kell egy oly nagy gyümölcsöskertnek konszolidálásához és konzerválásához, melynek minden egyes törzse egy kath. tanítóegyed, melyek összessége képezi, alkotja a nemzeti nagylétnet, a Nagymagyarországnak alapját megvető fruktidor kertjét, a kath. tanítóságot?

Csak az új fizetésrendezési törvényjavaslatban lefektetett minősítési jogkört hozom fel. Megjegyzem, a minősítés szerintem helyes, hisz minden tisztviselő minősítettik. Tehát nincs kifogásom ellene, nem kritizálom, mert egy egészséges gondolat bevált megtestesítése. Tisztességes célzattal is van megalkotva, de mint mindenütt, visszaélés itt is előfordulhat. Mily jó ellensúlyozó lesz öméltósága ezen intézkedése, mellyel az egyház egyrészt megvédelheti a félreismert, vagy talán politikai, esetleg személyi okból igaztalanul üldözött tanítót az egyik osztályból a másik osztályból történő *elő nem léptetéstől*, amennyiben egy ily igazgató-tanítónak a másrésztől való «meg nem felelő» minősítése abszurdum lesz? De másrészt szaporítja a katolikus tanítók egyik fizetési osztályból a másikba való soronkívüli előléptetteinek számát.

Ez pedig sokat tesz!

Mert szép az az elv, hogy «kötelességeim teljesítésében lelkiismeretem vezet és ez megnyugtató», de azért mégis jóleső érzés hatja át valónkat, mikor azt tapasztaljuk, hogy iparkodásunkat felettes hatóságunk is tudomásul veszi, elismeri és méltányolja, sőt nemcsak, hanem a saját énünk, feleségünk, gyermekeink, családunk kényelmesebb megélhetésének előmozdításában is egy hatalmas faktorként, súlyt tevő tényezőként szerepel.

Nem kell materialistának lennünk, de úgy hiszem, az erkölcsi, esetleg anyagi megjutalma-

zás is még a legidealistább lelkeket sem fogja abban megakadályozni, hogy némes közéleti tevékenységüket továbbra is folytassák, hanem ha szabad őszintén úgy a magam mint sok más kartársamnak véleményét ilyképp leszögezni: «jutalmazással legkevésbé sem fog a katolikus tanítóság és a katolikus iskolajelleg közötti kikapcsolódás létrejönni», úgy szabadjon ezen negativumnak positívumát is axiomaképp felállítani: *ezen igazgató-tanítói állások szervezésével fokozatosan erősödni fog azon bensőség és szeretetteljes viszony, mely az egyház, mint iskolafenntartó hatóság és tanítómunkásai közt eddig is fennállott.*

Ép ezen erősödő viszonyból aztán az iskolafenntartó egyházra is előny járul. Mert nem lesz meg még a jobb tanítóknak is a másjellegű iskolák felé azon gravitációs jelensége, mely eddig megvolt s mely a mostani törvényjavaslatban felvett szolgálati éveknek teljes beszámításával és családi pótlékkal még vehemensebben megnyilvánulni akar.

Kell, hogy legyen az egyháznak, mint iskolafenntartónak egy újabb intézményes biztosítéka, mely idővel jogforrásává válik a méltatlanul elbírált munkásainak megvédelmezésére, illetőleg előmozdítására; kell, hogy legyen egy hatalmas vetője, mely az ő csendes méltóságában is hangosan tiltakozzék az esetleges jogtalanságok ellen és megoltalmazza az ő leányát, az iskolát tanítóinak igazságos jutalmazásával.

Gróf Zichy Gyula pécsi püspök^{úr} ezzel az intézkedésével igazán alapvető munkát végzett. Hálás köszönet érte!

Pécsegyházmegyei tanítók, tehát: excelsior!

Törvényjavaslat az elemi iskolai tanítók szolgálati viszonyáról.

Összeállította a Magyarországi Tanítóegyesületek Országos Szövetsége megbízásából Kovács Alajos igazg. tanító.

Irta: Bertalan Vince.

Elöttem fekszik a 171. szakaszra osztott törvényjavaslat, amely az elemi iskolai tanítók szolgálati szabályzatát is magában foglalja.

Azért hangsúlyozom, hogy is, mivel a törvényjavaslat nagyon sok oly rendelkezést foglal magában, amelyek, ha bizonyos tekintetektől viszonyosságban volnának is a tanítókkal, a szolgálati szabályzat keretébe annál kevésbé ékelhetők, vagy foglalhatók össze, mivel azokra vonatkozólag külön törvények önállóan intézkednek.

A törvényjavaslat hosszú idők munkálatainak leszűrt eredménye, amit a jó ügyhöz méltó buzgósággal állított össze a negyedi református el. iskola agilis igazgató-tanítója és épenséggel nem rajta mult, nem az ő hibája, hogy ezen törvényjavaslat, amely jórésztben az ált. tanítói egyesületek életéből merítette anyagát, már mint konglomeratum sem állja meg helyét.

Nem bizony, mert egyes rendelkezései mélyen benyulnak az iskolafenntartók törvényben gyökeredző és azok által biztosított autonóm jogaiba, ezen jogok *hatásköri* szabadgyakorlatába, mert provoká-

ők, vagyis oly célból állították össze, amely célokat másúton, sajnos, egész teljében elérni nem lehetett, mert a tanítók egyesületi életét illetőleg oly rendelkezéseket foglal magában, amelyek az iskolafenntartókkal szemben meg nem állhatnak és amelyeknek elintézése csakis közös úton és módon történhetik meg. És sok oly a tanítói szolgálat körébe vágó vagy a szolgálaton kívül eső, de a tanítót érintő dolgok szabályozásai hiányoznak a javaslatban, amelyek szoros viszonyosságban vannak a tanító személyével, annak érintetlenségével, megvédésével, vagy ha szükséges megtorlásával és végezetül, mert sok sérelmes és ezidőszerint kivihetetlen rendelkezéseket foglal magában.

Hogy juthat a tanítók szolgálati szabályzatába az, hogy Magyarországon csak nyilvános iskolák lehetnek (1. §.) az elemi iskolai oktatás nyelve a magyar és a főfelügyelet joga a közokt. miniszteré (2. §.), kit illet a fenntartási jog, ki az iskolák birtokosa (4. §.) mikor veszíti el az iskolafenntartó ebbeli jogát (5. §.), a kántori teendőket illetőleg a miniszter által jóváhagyott szabályrendelet léptetessék életbe (6. §.); a tiszti eskün kívül más esküre kötelezni ne legyen szabad a tanítót (9. §.).

Eltekintve attól, hogy a fenti érdembe vágó dolgok többé-kevésbé törvényileg szabályozva vannak és azoknak megváltoztatására a tanítók szolgálati szabályzatuk tervezetének keretében egyáltalán annál kevésbé illetékesek, mivel nem a tanítók hatáskörébe vág megállapítani és előírni kit illet vagy illehet az iskolafenntartás joga, kit nem; engedményes iskoláknak minősítendő-e a hitfelekezeti iskolák vagy sem és melv esetben veszíti el az iskolafenntartó ebbeli jogát. Másfelől az egyes felekezetekre nézve sérelmesnek tartanám, ha a kántorság, amelynek összes teendői rituális cselekvények végredményében a közokt. miniszter által szabályoztatnának és ha az általuk alkalmazott oly kebelbeli esküt nem tehetnének, ami őket a fegyelmi eljárás és büntetés terhe alatt ne kötelezhetné a tanítást vállalásuk, erkölcsstanuk igazságai és szelleme szerint teljesíteni és úgy magán, valamint társadalmi életükben azoknak parancsai szerint élni és irányítani.

Minő jogalapra helyezkedik a törvényjavaslat, mikor abban akar megállapodni, hogy az igazgatókat, akár ügykörrel, akár anélkül, az érdekelt iskola fenntartók hatóságainak mellőzésével a kir. tanfelügyelő egyenes előterjesztésére nevezze ki a közokt. miniszter azon autonóm jogkörrel szemben, amit az iskolafenntartó felekezeteknek tételes törvényeik biztosítanak.

Vagy talán az csak úgy történhetik, hogy egy ily tanítói javaslat árkon-berken-bokrokon keresztül szabadon rendelkezessen, quasi mintegy diktálhasson az államnak, az iskolafenntartóknak egyaránt mi illeti, mi illetheti és mi nem őket szolgálati szabályzatuk keretében.

Érdekes része a törvényjavaslatnak, hogy ami egyéb úton módon és alakban nem volt elérhető a fizetésrendezés ügyében, mindazokat most a szolgálati szabályzat keretében szorgalmazza.

Ide tartoznak: hogy a tanítók fizetése alkalmaztatási jelleg megkülönböztetése nélkül az összes szolgálati évek betudásával az 1893. évi IV. t.-c. alapján felállított XI—X. és IX. fizetési osztályok szerint állapították meg (25. §.); minden szeméyi, szolgálati, helyi, drágasági és családi pótlék vagy kedvezmény, mely az állami hivatalnokot megilleti, fizetési osztályonként a tanítónak is biztosították,

a rendes fizetésbe betudható ne legyen és az államsegély ily cím alatt visszavonható ne lehessen (26. §.); a tanítónak minden szerzett joga érintetlen maradjon (27. §.); minden tanító 5 évenként 200 koronával emelkedő korpótlékban részesüljön (28. §.); heti 30 óránál több hivatalos óráért óránként és évenként 100 korona díjazásban részesüljön (29. §.); az osztatlan I—VI. osztályú iskola tanítója külön 300 korona pótlékban részesüljön (30. §.); az igazgató a tanerők és osztályok számához mérten nyugdíjba is beszámítandó külön igazgatói fizetést élvezzen s szolgálati éveinek arányában a VIII. fizetési osztályba léphessen elő (31. §.); az igazgatói díjat vagy személyi pótlékot élvező nem aktív igazgatók, tanítók vagy tanítónők a szolgálati éveik után megillető fizetésen kívül ezen fizetés jellegével bíró összeg élvezetében továbbra is megmaradjanak (32. §.); ha a tanítónak a már nyert államsegély után az iskolafenntartó magasabb ellátást biztosít, emiatt a már nyert államsegély leszállítható ne legyen (34. §.); ha a tanító a kántori teendőket is végez, e teendők végzéseért fizetett díj 600 koronánál kevesebb ne lehessen és az csak mellékkereset jellegével bírhatson (35. §.); a tanító kívánságára a terménybeli járandóság készpénzben folyósíttassék (37. §.); a tanító az általa haszonélvezett földek után adót ne fizessen (38. §.); az igazgató és az osztatlan iskola tanítója részére három padlós szobából, melynek alapterülete összesen legalább 32m², a rendes osztálytanító részére két, konyha, kamara, pince, padlás és megfelelő mellékhelyiségekből, a helyettes tanító részére egy legalább 16 m² területű a legszükségesebb butorokkal ellátott padlós szobából álljon (39. §.); ha a tanító természetbeni lakása a tanító lakbérigényeinek nem megfelelő, úgy a tanító megfelelő lakbérpótlékot élvezzen, amelynek nagyságát a tanító meghallgatása után a közigazgatási bizottság állapítsa meg (40. §.); a rendes tanító családi állapota (nős, nőtlen, férjzett, hajadon) a lakbérre, illetve a természetbeni lakás kiszolgáltatására nézve befolyással ne bírjon (42. §.); a tanítót, valamint özvegyét, árváit, esetleg örököseit az általa eszközölt befektetésekért, javításokért, ha azok az iskolafenntartók tudomásával történtek, kárpótlás illesse (43. §.); a megválasztott tanító összes költözködési költségeit a választó iskolafenntartó fizesse (44. §.).

Ments Isten, hogy én bármi érvel az akarnám állítani, hogy a tanítók fentebb elősorolt kívánságai túlzottak volnának, vagy ne volnának teljesíthetők. Sőt! Hanem mikor a tanítók fizetésének, járandóságainak megállapításáról, kiszolgáltatási módjáról, a tanítók szolgálati szabályzatától elkülönítve szottak gondoskodni, érthetetlennek tartom, miért kelljen azokat a szolgálati szabályzatba felvenni akár mint kívánságokat, akár mint bevégzett tényeket, minők a javaslat 45. és 46. §§-ai, amely szerint a tanítói fizetés havonként előre szolgáltatandó ki, a tanítói fizetés le nem szállítható, a tanítói szolgálati szabályzat lényegét nem érintő rendelkezések közé felvenni!

Igaz ugyan, hogy a szolgálati szabályzat kétoldali szerződés, de nem a fizetésre, hanem az előírt tanítói szolgálatok teljesítésére, ellenőrzésére, az ösztökélésre alkalmas és dicsérendő munka jutalmazására és az elkövetett mulasztások, bűnök és vétések megtorlására nézve, amelyben egyfelől az iskolafenntartó, másfelől az alkalmazott tanító vagy tanítónő képezi a szerződő félt és pedig az egyik mint munkaadó, a másik pedig mint munkát vállaló

mölcsös való megrakottsága s meglegedettséget ennek használata: bizony dicsérettel halmozzuk el a kertet, ki e fát ültette, plantálta. De, van egy de, mert továbbmegyünk logikus gondolkodásunkban a jövőbe: vajjon ott a mélyben, a föld alatt, honnet ezen virágos, gyümölcsös lombkoronájú törzs kihajtott: a gyökér elég jól van elhelyezkedve, elege meg vannak-e neki adva e további létfenntartáshoz szükséges életfeltételek és végül meg van-e védve minden romboló, növényi és állati szervektől? De másrészt! Másrészt rendelkezik-e a kertész a kellő tudással és a jövőbe való előrelátással, hogy szeretett facskáját az esetlegesen előállható ellenségek ellen megvédelmezhesse, képes-e már a kezdet-kezdeten ezeknek keletkezését észrevenni, ellenük védőszereket alkalmazni, ha kell, kitalálni, úgy szólván: teremteni? A jövő minden eshetőségét számbavenni, nehogy a gyökér, az alap megsemmisülése rövidebb vagy hosszabb idő múlva akár gyors, akár lassú tempójú lefolyásával a törzsnek a vegetációját eredményezze s az egykor szép virágot hozó, jógyümölcsöt termő fáról azt lehessen mondani: fuit, volt?!

Vajjon milyen tudás, előlátás és bölcsesség kell egy oly nagy gyümölcsöskertnek konzolidálásához és konzerválásához, melynek minden egyes törzse egy kath. tanítóegyed, melyek összessége képezi, alkotja a nemzeti nagylétnek, a Nagymagyarországnak alapját megvető fruktidor kertjét, a kath. tanítóságot?

Csak az új fizetésrendezési törvényjavaslatban lefektetett minősítési jogkört hozom fel. Megjegyzem, a minősítés szerintem helyes, hisz minden tisztviselő minősítették. Tehát nincs kifogásom ellene, nem kritizálom, mert egy egészséges gondolat bevált megtestesítése. Tisztességes céllal is van megalkotva, de mint mindenütt, visszaélés itt is előfordulhat. Mily jó ellensúlyozó lesz öméltsága ezen intézkedése, mellyel az egyház egyrészt megvédheti a félreismeret, vagy talán politikai, esetleg személyi okból igaztalanul üldözött tanítót az egyik osztályból a másik osztályból történő *elő nem léptetéstől*, amennyiben egy ily igazgató-tanítónak a másrésztől való meg nem felelő minősítése abszurdum lesz? De másrészt szaporítja a katolikus tanítók egyik fizetési osztályból a másikba való soronkívüli előléptetettéinek számát.

Ez pedig sokat tesz!

Mert szép az az elv, hogy «kötelességeim teljesítésében lelkiismeretem vezet és ez megnyugtató», de azért mégis jóleső érzés hatja át valónkát, mikor azt tapasztaljuk, hogy iparkodásunkat felettes hatóságunk is tudomásul veszi, elismeri és méltányolja, sőt nemcsak, hanem a saját énként, feleségünk, gyermekeink, családunk kényelmesebb megélhetésének előmozdításában is egy hatalmas faktorként, súlyt tevő tényezőként szerepel.

Nem kell materialistának lennünk, de úgy hiszem, az erkölcsi, esetleg anyagi megjutalma-

zás is még a legidealistább lelkeket sem fogja abban megakadályozni, hogy nemes közéleti tevékenységüket továbbra is folytassák, hanem ha szabad öszintén úgy a magam mint sok más kartársamnak véleményét ilykép leszögezni: «jutalmazással legkevésbé sem fog a katolikus tanítóság és a katolikus iskolajelleg közötti kikapcsolódás létrejönni, úgy szabadon ezen negativumnak positívumát is axiómaképp felállítani: ezen igazgató-tanítói állások szervezésével fokozatosan erősödni fog azon bensőség és szeretetteljesviszony, mely az egyház, mint iskolafenntartó hatóság és tanítómunkásai közt eddig is fennállott.

Ép ezen erősödő viszonyból aztan az iskolafenntartó egyházra is előny járul. Mert nem lesz meg még a jobb tanítóknak is a másjellegű iskolák felé azon gravitációs jelensége, mely eddig megvolt s mely a mostani törvényjavaslatban felvett szolgálati éveknél teljes beszámításával és családi pótlékkal még vehemensebben megnyilvánulni akar.

Kell, hogy legyen az egyháznak, mint iskolafenntartónak egy újabb intézményes biztosítéka, mely idővel jogforrásává valik a méltatlanul elbírált munkásainak megvédelmezésére, illetleg előmozdítására; kell, hogy legyen egy hatalmas vetője, mely az ő esendes méltóságában is hangosan tiltakozzék az esetleges jogtalanságok ellen és megoltalmazza az ő leányát, az iskolát tanítóinak igazságos jutalmazásával.

Gróf Zichy Gyula pécsi püspök^{úr} ezzel az intézkedésével igazán alapvető munkát végzett. Hálas köszönet érte!

Pécs egyházmegyei tanítók, tehát: excelsior!

Törvényjavaslat az elemi iskolai tanítók szolgálati viszonyáról.

Összeállította a Magyarországi Tanítóegyesületek Országos Szövetség megbízásából Kovács Alajos igazg. tanító.

Irta: Bertalan Vince.

Elöttem fekszik a 171. szakaszra osztott törvényjavaslat, amely az elemi iskolai tanítók szolgálati szabályzatát is magában foglalja.

Azért hangsúlyozom, hogy *is*, mivel a törvényjavaslat nagyon sok oly rendelkezést foglal magában, amelyek, ha bizonyos tekintetektől viszonyosságban volnának is a tanítókkal, a szolgálati szabályzat keretébe annál kevésbé ékelhetők, vagy foglalhatók össze, mivel azokra vonatkozólag külön törvények önállóan intézkednek.

A törvényjavaslat hosszú idők munkálatainak leszűrt eredménye, amit a jó ügyhöz méltó buzgósággal állított össze a negyedi református el. iskola agilis igazgató-tanítója és ébenséggel nem rajta mult, nem az ő hibája, hogy ezen törvényjavaslat, amely jórésben az ált. tanítói egyesületek életéből merítette anyagát, már mint konglomeratum sem állja meg helyét.

Nem bizony, mert egyes rendelkezései mélyen belenyulnak az iskolafenntartók törvényben gyökeredző és azok által biztosított autonóm jogaiba, ezen jogok *hatásköri* szabadgyakorlatába, mert provoká-

1. ok, vagyis oly célből állították össze, amely célokot másúton, sajnos, egész teljében elérni nem lehetett, mert a tanítók egyesületi életét illetőleg oly rendelkezéseket foglal magában, amelyek az iskolafenntartókkal szemben meg nem állhatnak és amelyeknek elintézése csakis közös úton és módon történhetik meg. És sok oly a tanítói szolgálat körébe vágó vagy a szolgálaton kívül eső, de a tanítót érintő dolgok szabályozásai hiányoznak a javaslatban, amelyek szoros viszonyosságban vannak a tanító személyével, annak érintetlenségével, megvédésével, vagy ha szükséges megtorlásával és végezetül, mert sok sérelmes és czidőszerint kivihetetlen rendelkezéseket foglal magában.

Hogy juthat a tanítók szolgálati szabályzatába az, hogy Magyarországon csak nyilvános iskolák lehetnek (1. §.) az elemi iskolai oktatás nyelve a magyar és a főfelügyelet joga a közokt. miniszteré (2. §.), kit illet a fenntartási jog, ki az iskolák birtokosa (4. §.) mikor vesztí el az iskolafenntartó ebbeli jogát (5. §.), a kántori teendőket illetőleg a miniszter által jóváhagyott szabályrendelet léptetessék életbe (6. §.); a tisztí eskűn kívül más esküre kötelezni ne legyen szabad a tanítót (9. §.).

Éltekintve attól, hogy a fenti érdembe vágó dolgok többé-kevésbé törvényileg szabályozva vannak és azoknak megváltoztatására a tanítók szolgálati szabályzatuk tervezetének keretében egyáltalán annál kevésbé illetékesek, mivel nem a tanítók hatáskörébe vág megállapítani és előírni kit illet vagy illethet az iskolafenntartás joga, kit nem; engedményes iskoláknak minősítendők-e a hitfelekezeti iskolák vagy sem és mely esetben vesztí el az iskolafenntartó ebbeli jogát. Másfelől az egyes felekezetekre nézve sérelmesnek tartanám, ha a kántorság, amelynek összes előterjesztésére nevezze ki a közokt. miniszter által szabályoztatnának és ha az általuk alkalmazott oly kebelbeli eskűt nem tehetnének, ami őket a fegyelmi eljárás és büntetés terhe alatt ne kötelezhetné a tanítást vállalásuk, erkölcsstanuk igazságai és szelleme szerint teljesíteni és úgy magán, valamint társadalmi életükben azoknak parancsai szerint élni és irányítani.

Minő jogalapra helyezkedik a törvényjavaslat, mikor abban akar megállapodni, hogy az igazgatókat, akár ügykörrrel, akár anélkül, az érdekelt iskola fenntartók hatóságainak mellőzésével a kir. tanfelügyelő egyenes előterjesztésére nevezze ki a közokt. miniszter azon autonóm jogkörrrel szemben, amit az iskolafenntartó felekezeteknek tételes törvényeik biztosítanak.

Vagy talán az csak úgy történhetik, hogy egy ily tanítói javaslat árkon-berken-bokrokon keresztül szabadon rendelkezessen, quasi mintegy diktálhasson az államnak, az iskolafenntartóknak egyaránt mi illeti, mi illetheti és mi nem őket szolgálati szabályzatuk keretében.

Érdekes része a törvényjavaslatnak, hogy ami egyéb úton módon és alakban nem volt elérhető a fizetésrendezés ügyében, mindazokat most a szolgálati szabályzat keretében szorgalmazza.

Ide tartoznak: hogy a tanítók fizetése alkalmaztatási jelleg megkülönböztetése nélkül az összes szolgálati évek betudásával az 1893. évi IV. t.-c. alapján felállított XI—X. és IX. fizetési osztályok szerint állapíttassék meg (25. §.); minden szeméyi, szolgálati, helyi, drágasági és családi pótlék vagy kedvezmény, mely az állami hivatalnokot megilleti, fizetési osztályonként a tanítónak is biztosíttassék,

a rendes fizetésbe betudható ne legyen és az államszegély ily cím alatt visszavonható ne lehessen (26. §.); a tanítónak minden szerzett joga érintetlen maradjon (27. §.); minden tanító 5 évenként 200 koronával emelkedő korpótlékban részesüljön (28. §.); heti 30 óránál több hivatalos óráért óránként és évenként 100 korona díjazásban részesüljön (29. §.); az osztatlan I—VI. osztályú iskola tanítója külön 300 korona pótlékban részesüljön (30. §.); az igazgató a tanítók és osztályok számához mérten nyugdíjba is beszámítandó külön igazgatói fizetést élvezzen s szolgálati éveinek arányában a VIII. fizetési osztályba léphessen elő (31. §.); az igazgatói díjat vagy személyi pótlékot élvező nem aktív igazgatók, tanítók vagy tanítónok a szolgálati éveik után megillető fizetésen kívül ezen fizetés jellegű bírói összeg élvezetében továbbra is megmaradjanak (32. §.); ha a tanítónak a már nyert államszegély után az iskolafenntartó magasabb ellátást biztosít, emiatt a már nyert államszegély leszállítható ne legyen (34. §.); ha a tanító a kántori teendőket is végez, e teendők végzéséért fizetett díj 600 koronánál kevesebb ne lehessen és az csak mellékkereset jellegével bírhatson (35. §.); a tanító kívánságára a terménybeli járandóság készpénzben folyósíttassék (37. §.); a tanító az általa hasznélvezett földek után adót ne fizessen (38. §.); az igazgató és az osztatlan iskola tanítója részére három padlós szobából, melynek alapterülete összesen legalább 32m², a rendes osztálytanító részére két, konyha, kamara, pince, padlás és megfelelő mellékhelyiségekből, a helyettes tanító részére egy legalább 16 m² területű a legszükségesebb butorokkal ellátott padlós szobából álljon (39. §.); ha a tanító természetbeni lakása a tanító lakbérigényeinek nem megfelelő, úgy a tanító megfelelő lakbérpótlékot élvezzen, amelynek nagyságát a tanító meghallgatása után a közigazgatási bizottság állapítsa meg (40. §.); a rendes tanító családi állapota (nős, nőtlen, férjezett, hajadon) a lakbérre, illetve a természetbeni lakás kiszolgáltatására nézve befolyással ne bírjon (42. §.); a tanítót, valamint özvegyét, árvaít, esetleg örökösait az általa eszközölt befektetésekért, javításokért, ha azok az iskolafenntartók tudomásával történtek, kárpótlás illesse (43. §.); a megválasztott tanító összes költözködési költségeit a választó iskolafenntartó fizesse (44. §.).

Ments Isten, hogy én bármi érvel az akarnám állítani, hogy a tanítók fentebb elősorolt kívánságai túlzottak volnának, vagy ne volnának teljesíthetők. Sőt! Hanem mikor a tanítók fizetésének, járandóságainak megállapításáról, kiszolgáltatási módjáról, a tanítók szolgálati szabályzatától elkülönítve szoktak gondoskodni, érthetetlennek tartom, miért kelljen azokat a szolgálati szabályzatba felvenni akár mint kívánságokat, akár mint bevezetett tényeket, minők a javaslat 45. és 46. §§-ai, amely szerint a tanítói fizetés havonként előre szolgáltatandó ki, a tanítói fizetés le nem szállítható, a tanítói szolgálati szabályzat lényegét nem érintő rendelkezések közé felvenni!

Igaz ugyan, hogy a szolgálati szabályzat kétoldalú szerződés, de nem a fizettségre, hanem az előírt tanítói szolgálatok teljesítésére, ellenőrzésére, az ösztökélésre alkalmas és dicsérendő munka jutalmazására és az elkövetett mulasztások, bűnök és vétéségek megtorlására nézve, amelyben egyfelől az iskolafenntartó, másfelől az alkalmazott tanító vagy tanítónó képezi a szerződő félt és pedig az egyik mint munkaadó, a másik pedig mint munkát vállaló

Ne értsenek félre. Tudom én, hogy a munkaadónak az elvégzendő munkaért fizetést és erről szavatolást kell adnia, tehát elvileg annak megállapítása a szolgálati szabályzat körébe volna beillesztendő. Igen ám, de ezen esetben úgy a tanítók fizetéről, valamint végellátásukról szóló törvényeket is egész terjedelmében kellene a szabályzatba beilleszteni, ami a népoktatás ügyét szabályozó törvények sok fő és melléktinktéből egyáltalában nem lehetséges, de nem is szükséges, mikor azokról külön törvényekben is gondoskodás történik és a jövőre nézve a jobb ellátás elérhetése érdekében történhetik, ha a tanítóság kártartó és dicsérendő munkássággal mindazt elérni egy jobb jövő reményébe vetett szándékával akarja.

Azonképen nem való a szolgálati szabályzat keretében, hogy az 1907 évi július 1. előtt nyugdíjazott tanítók, tanítóözvegyek és árvák javára be nem számított alapfizetés és korpotlékkülönbözet megfelelő %-a a teljesített szolgálatra mérten részükre pótlólag a nyugdíjba lépés napjáig visszamenőleg kiutalványoztassék és továbbra is biztosítottassék (36. §.); a működés körben elhalt tanító minden néven nevezendő fizetése, lakbéré, vagy lakása feléig özvegyét, vagy családja tagjait illesse (169. §.); a tanító özvegye a férj nyugdíjba beszámítható fizetésének felét élvezze özvegyi segély gyanánt, a gyermekek pedig 24 éves korukig személyenkint az anya részének egynegyedét (170. §.); a tanító özvegyének és árváinak ügyeit a megyei tanítókamarák intézzék el.

Nem valóik e szabályzatba, mert egyrészt a szolgálati szabályzat visszamenőleg intézkedéseket nem foglalhat magában, másrészt az azokban kifejtett kívánságok teljesítése ugyancsak külön hozandó törvény keretében tartoznak, végül azoknak elbírálására egyfelől az iskolafenntartók és a teherviselés jogainál fogva is illetékesek, hogy kik és mikép intézzék el az özvegyek és árvák ügyeit.

Kiváltképen sérelmes az iskolafenntartókra nézve a szabályzat 5-ik §-a, amely határozottan kimondja, hogy iskolafelállítási és fenntartási jogát veszíti el az az iskolafenntartó, aki a tanítói szolgálat szabályozására más intézkedést akar életbe léptetni, mint amit a leendő törvény előír. Miután pedig a §-ban nincs megemlítve, hogy ezen moró rendelkezés csak a hitfelekezeti, avagy községi iskolafenntartókraszól, magától értetődik, hogy az állam iskolafenntartási joga is a tanítók szolgálati programikájának rendelkezése szerint való betartásától fog függni. Ergo elvezetheti felállítási és fenntartási jogát maga az állam is!

De hát értsük alatta csak is a hitfelekezeti iskolafenntartókat és akkor az a kérdés merül fel, vajjon azok az általuk választott és közigazgatási hatóságuk alatt álló tanítókkal szemben miben nyerhetnek biztosítékot arra nézve, amely célból iskolafenntartási jogukhoz ragaszkodnak és kötelesek-e egyáltalán *tűrni olyan tanítókat, akiknek működése, magaviselete nem felel meg hitvallásos érdekeiknek, sőt azokkal szemben ellenséges magatartást tanúsítanak?*

Azonképen nem tartozik e szabályzat keretében a 35. §. azon rendelkezése, amely szerint a kántori teendők végzéséért járó díj 600 koronánál kevesebb nem lehet, mert ennek megállapítása kizárólag az egyházak autonóm joga. A nagym. püspöki kar is hozott a fizetési törvényjavaslatok tárgyalásakor oly értelmű határozatot, hogy a kántortanítói összjárandóságokból 600 korona tisztán kántori teendőért vonassék le a tanítói törzsfizetés megállapításakor. (Szerk.)

Nagyon kifogásolható és kiválóan figyelemre méltó a javaslat abból a szempontból is, hogy a felekezeti iskolafenntartók hatóságainak felügyeleti és közigazgatási hatáskörét az iskolaszék némi hatáskörét kivéve egyáltalán mellőzi és a tanítót úgy állítja be, mint akinek egyedüli és közvetlen feljebbvalója kizárólag a kir. tanfelügyelő és a közokt. miniszter, de ezekre nézve kiköti, hogy látogatásaik alkalmával a tanulók előtt a tanító munkájába és nem a tanítás menetébe beleszólni nem szabad. A 111. §. szerint évközben a végzett tananyagról vizsgaszerű számadást a tanítótól senki sem kívánhat, ha csak fegyelmi ügyből kifolyólag az illetékes fegyelmi bíróság nem rendelte azt el. Amihez hozzájárul a szabályzat 110. §-ban foglalt azon rendelkezése, hogy a hivatalos látogatás eredménye hivatalos titok. Mind-ebből kitészik, hogy ezen a tanítói munkásság elbírálására vonatkozó pragmatikai rendelkezések nem logikusak és minden pedagógiai érzék nélkül állítottak be. Vajjon mit szólnak mindehhez az iskolafenntartók, köztük az állam is!! De mit szólnak ehhez azok a tanítók is, akik buzgó munkával nevelésük eredményét is megítéltetni kívánják.

Távolról sem akarom azt állítani, hogy a tanítók munkájába, szabatosabban a tanítás menetébe való beleszólás megengedhető dolog volna, ámde a tanfelügyelő és a szakfelügyelőre nézve ezt a tilalmat annál kevésbé tartanám fenn, mert pedagógiai illetékesség tekintetéből azokat oly szakközegeknek kell tartanom, akik a tanmenet folytonos folyamata alatt igen is tehetnek fel kérdéseket anélkül, hogy az akár zavarólag hatna arra, akár a tanítói tekintélynek ártalmára volna.

Azonképen joggal számon kérheti a vizsgaszerű számadást is. És pedig egyenesen azért, mivel a tanítás, a tanítói munka eredményének helyes és körültekintő elbírálása csak akkor válik lehetővé, ha a tanfelügyelő vagy szakfelügyelő az elvégzett tananyagra nézve visszamenőleg is meggyőződést szerez arról, vajjon a tanító megfelelt-e és minő mérvben abbéli kötelezettségének.

A tiltó rendelkezést tehát csak is azokra kell alkalmazni, kik tanulmányi szempontból nem hivatalos ellenőrzői a tanítónak.

Nem kisebb mérvben érdekes a szolgálati szabályzat tervezetének a 119. §-tól a 144. §-ig terjedő része, amely a vármegyei tanítói kamarák és a kamarákban a tanítók fegyelmi ügyét vezető és elbíráló ítélőtanácsok felállításáról, hatásköréről és annak mikéntjéről szól.

Ha nem csalódom, a kamarai rendszer beállításának eszméjét Magyarországon én vetettem fel először és pedig egyedül az állásukban és személyükben tanítóknak a tanítók által történendő megvédése, esetleg az őket terhelő és fegyelmi eljárást maga után vonó bűnök és vétségek elbírálása és a büntetés fokozatának megállapítása végett. Lehet, hogy Földes Géza később magától inspirálva adott életet az eszmének, amely előttünk feldolgozva van, mégis azzal a különbséggel, hogy tekintettel azon körülményre, hogy a tanítók a különféle hatóságok alá rendelt már most köztisztviselők, a tanítói kamarák csakis társas vizsgáló, de önállóan tanulmányozó és véleményező hatáskörrel bírhatnak, mert az ítélőhatal csak is a fegyelmi hatóságnak lehet szuverén joga.

Különben is a kamara rendszernek a szolgálati szabályzatba való beállítása így ha nem is teljesen

felesleges, de egyelőre nélkülözhető, mert azzal, ha nem elsősorban, legalább is párhuzammal a tanítói egyesületek kamarái szervezetét, ügy- és munkásságának körét, nemkülönbén a fegyelmi eljárás módzatait tárgyaló szabályzatokat kellene megállapítani. Mert az nemjogszerű kíváncsóság, hogy a különféle iskolafenntartók hatóságai a fegyelmi vizsgálat megindításának jogáról, vezetéséről, a jogerős ítélet meghozataláról a kamarák fegyelmi tanácsának javára lemondjanak, vagy azoktól jogilag megfosztassanak. Ez esetben az iskolafenntartási jog valóban csak arra szorítkozna, hogy az iskolafenntartók csakis a teherviselésre szoríthatók, egyebekben a népoktatásügy tanulmányi és személyi vezetése és közigazgatása egyedül az alkalmazottak fenntartott joga!

Kuriozumként érdemesnek tartom megjegyezni, hogy míg a tanítószag nap-nap után azért küzd, hogy a kir. tanfelügyelők kebelükből neveztesse ki, addig a szóban forgó tervezet 133. §-a azon rendelkezést foglalja magában, amely szerint: «ítéletet a kir. tanfelügyelő vádjára a fegyelmi tanács hoz», holott fegyelmi ügyekben a *vád képviselője* az 1907. évi XXIII. t.-cikkkel kapcsolatban kiadott fegyelmi rendtartás szerint *helyesen csakis ügyész, tehát jogvégtett egyén lehet*, amit megváltoztatni annál kevésbé lehetséges, mert ügyészi tisztet csak jogvégtett gyakorolhat! Ami azt a kívánalmat volna előtérbe, hogy kir. tanfelügyelőkké csakis jogvégtettséget igazolókat nevezendők ki!

Azonképen a szabálytervezet 139. §-a, amely szerint «hivatalvesztés oly tanítóra, ki még fegyelmileg büntetve nem volt, tisztán fegyelmi vétségért ki nem mondható». Hisz ez magától értetődik, mert egyébként csakis visszaeső súlyos vétségekké fajult bűnös mulasztásokért, magaviseletért és törvényből üldözendő cselekedetek elkövetéseért lehet a tanítót hivatalvesztésre ítélni.

Nemkülönbén a 144. §. rendelkezése, amely szerint a sajtó útján elkövetett, valamint párbajvétségért a tanító fegyelmileg nem büntethető, amit bátran oda lehet magyarázni, hogy a hatósági közegek, mint ilyenek ellen elkövetett vétségekké fajult bíróságok által büntető megtorlásban elmarasztalt tanítók ellen hatóságuk fegyelmi vizsgálatot nem indíthatnak, vagyis a tanítók ily esetekben fegyelmi tekintetből sérthetetlenek. Itt csak az a kérdés, vajon a bírói ítélet minő. Mert hát tisztelettel legyen mondva, ha sajtó útján elkövetett rágalmozásért akár fogházra, akár börtönre vetették, az a tanító aligha maradhat állásában legalább is ott, ahol azt elkövette, miért is evégből igenis fegyelmi vizsgálatnak van helye, avagy a bíróság ítéletének és indokolásának nyomán fegyelmi ítéletre is! Lehet, hogy más szempontból tévedek, de a tanítói tekintély megóvását illetőleg aligha!

Hogy a párbajvétség elkövetése is épen a tanítószag részéről részesül oltalomban, az nagyon, de nagyon szomorú bizonyítéka annak, hogy a tanító mint erkölcsi személy ahelyett, hogy a párbaj ellen küzdene és azt súlyos, hivatalvesztéssel járó fegyelmi vétségnek minősítené, nyíltan és egyenesen helyesli annak elkövetését.

A tervezet készítői mit gondolnak a párbajjelenes ligával szemben!? Mit azokkal az erkölcsi motivumokkal szemben, amelyek egyenesen kizárják azt, hogy a tanító, a népnevelő, mint erkölcsi személy, párbajjal szerezzen elégtételt a maga igazának megvédésére. Ebből látszik, hogy vannak tanítók, kikben

az erkölcsi erő nem tud arra a magaslatra emelkedni, mint a papoknál, akik nem párbajoznak, sőt igen helyes társadalmi közfelfogás szerint ki sem hívhatók!

A tanítónak egyenesen állásvesztés terhe alatt kellene megtiltani a párbajozást, nemhogy bármilyen formában megengedhetővé tegyék azt.

A párbaj előre megfontolt, gonosz és büntetendő szándék, kivételében cselekmény, amely felebarátunk megsebzésére, megcsönkítésére, megölésére tör és azt helyeslje a tanító? Hisz akkor az egyszerű nép fiait is reánevelheti, és miért ne nevelhetné??

Ami a tanítók szolgálati viszonyára vonatkozó többi és itt fel nem említett szakaszokat illeti, hát bizony azok jórésztben nagyon is kifogásolhatók.

Igy a 3. §., amely azt mondja, hogy Magyarország összes elemi iskoláinál működő tanítók szolgálatát a bemutatott javaslat volna hivatva kötelezőleg szabályozni; a 8. §., amely szerint magyar tanító csak az lehet, aki a gimnázium VIII-ik vagy a reáliskola legfelsőbb osztályát sikerrel végezte, megfelelő pedagógiai szakvizsgát tett.

Ezek szerint más szabályzat nem érvényes; a tanítóképzés haladéktalanul reformálandó; a tanítói pályára lépni azonban a polgári iskola nem képesít. Jámbor óhaj a 164. §., hogy a tanító adója oklevele alapján kétszeresen számítandó és a 166. §., amelynél fogva a tanító oklevelével az egyetem bármely fakultásának lehet rendes tagja. Ha érettségivel bír, természetes.

Hatásköri összeütközésre adna alkalmat a 155. §., amely szerint a kir. tanfelügyelő a nevelési oktatásra vonatkozó minden ügyben közvetlenül érintkezik a tantestülettel, illetve a tanítókkal, ami nem kevesebbet jelent, mint a tanítókat, illetve ezek révén tanulmányi szempontból a hitvallásos, más néven a felekezeti iskolákat is teljesen kivonni az iskolafenntartók hatásköréből, amikkel szemben nem maradna más hátra, mint egyszerűen lemondani a korábbi törvények által biztosított ellenőrzői és felügyeleti, valamint érintkezési jogról.

A tanítók tantervére, az anyag feldolgozására, a gyermekek erkölcsi nevelésére vonatkozó szolgálati kötelemről, a tanítók szabadságoltatásáról, a miként való helyettesítéséről azonban a szolgálati szabályzat mélyseges hallgatásba rejtőzik és minden néven nevezendő hatósági intézkedést mellőz. Pedig ezek oly kérdései a szolgálatnak, amelyeket rendezni kell.

Nem mondom, hogy a szabályzat tervezetében nincsenek jó és megszívlelendő szakaszok, rendelkezések, intézkedések, de leszögezhetem a tényt, hogy úgy az összes tervezők, valamint a különféle rendbeli helyi és országos közgyűlések által előterjesztett és az általam fentebb elbírált és az elemi iskolai tanítók szolgálati viszonyáról szóló törvényjavaslat nagyon, de nagyon hézagos alkotás, amennyiben rendszeretlen. Kusza össze-visszaságban leledző, jogi szempontból sérelmes, sok tekintetben illetéktelen beavatkozású, hiányos, ötletszerű, szóval egyáltalán nem általánosítható és nyugodt lelkiismerettel egy újabbnak, egy megfelelőbbnek, egy, az anyagát a törvényből és a fennálló szabályrendeletekből merített oly tervezetnek összeállítását határozhatja el, mely minden vonalban tiszteletben tudja tartani a különféle jellegű iskolafenntartók törvényvel biztosított kebelbeli autonóm jogait. Mert az tényleg elismerendő, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium törvényt kodifikáló bizott-

sága, vagy jogász- és tanügyi közegei ezt a javaslatot ily összetételében, össze-visszakuszaltságában és különféle szakaszokra foglalt követelésekkel nem veheti alapmunkául, hanem csak arról fog meggyőződni, hogy a tanítók nem voltak képesek oly, a szolgálatukat szabályozó tervezet előállítására, amely a legszigorúbb kritikát is bátran kiállhassa.

E tekintetben a törvényjavaslatot összeálltói Kovács Alajost nem érheti szemrehányás, vád, vagy mulasztás, mert ő csak arra szorítkozhatott, amiket az V., VI. és VII. egyetemes tanítói gyűlések határozatilag elfogadtak.

Ha a miniszteriumban, ami több mint valószínű, foglalkoznak egy, a tanítók szolgálatát szabályozó rendtartással, más szóval szolgálati pragmatikával, legmagyarosabb kifejezéssel szolgálati szabályzattal, minden bizonnyal az körültekintőbb lesz a különféle törvényekben foglaltakra és körülményekre és egyebekre, amik az ismertett és elbírált javaslatban nem foglalvák, fenntartván a jogot, hogy a felekezeti iskolafenntartók az általuk alkalmazott tanítókat illetően külön szolgálati szabályzattal is éljenek, illetően elhessenek, mindazon törvények szemeltartása mellett, amelyek ő reájuk nézve is kötelezők.

És a közoktatásügyi kormány bizonyára nem fog elzárkózni attól, hogy az egyházak, a tanítók vezető faktoraival a munkálatban is résztvehessenek és pedig annál is inkább, mert a kölesönösség biztosítja a célt, az egységes eljárást, az egységes irányítást és elbírást.

A népiskolai tanulók játékaikról.

Irtá: *Vörös Ferenc.*

IV.

Értekes játék első sorban a torna, mert ez a test egészségének, erejének és ügyességének fokozásával, a lélek elevenését és a kedvet is előmozdítja és serkenti. A torna azonban, mint értekezésem elején kifejtettem: egymagában véve nem egészen megfelelő kedélyerítő eszköz, de játékokkal kapcsolatban a gyermeknek kedves s mind testi, mind erkölcsi tekintetben hasznos mulatsága lesz, mely azután nemesebb emberképzésnek képezheti az alapját s egyik övszere lehet idővel a korcsmai dózsölés s erkölestelenség sokféle nemeinek. Ezért ajánlotta a tornát Fichte: «a testgyakorlás, mely az egész embert neveli, nélkülözhetetlen alkatrésze a nevelési működésnek». Sadolet a «De pueris recte et liberaliter instituendis» munkájában így nyilatkozik a tornáról: «mivel a gyermekkor igen tüzes és eleven, még tüzebb és elevenebb, mint az ifjúság kora s általában soha sem nyughatik s a fecsegésnek, idestova való futkározásnak s lármanak vége-hossza nincs: azért a görögök legelőször is azon művészteket alkalmazták, melyeket különösen alkalmasoknak tartanak amaz életkor vezetésére s mérséklés általi képzésére, t. i. a gimnastikát...» Legnagyobb pártfogója volt a tornajátékoknak a quedinburgi születésű Guths Muths János, aki így ecseteli azoknak fontosságát: «Die gymnastischen Spiele haben so etwas Grosses, Herzerhebendes, soviel Kraft auf den Nationalgeist zu wirken, das Volk zu leiten, ihm Patriotismus einzuflößen, sein Gefühl für Tugend und Rechtschaffenheit zu erhöhen

und einen gewissen edlen Sinn selbst unter den niedrigsten Volksklassen zu verbreiten, dass ich sie für ein Haupterziehungsmittel einer ganzen Nation halte.» E néhány sorból is kivehetjük, hogy mily nagyszerű kedélynemesítő lehet a testgyakorlat, azért áttérek egyéb játékok tárgyalására. A fiúgyermeknek kedves játéka «a magyar csata-játék». Az igaz, hogy csak a középtanodákban tanítják ezt rendszeresen s az elemi iskolában egészen a gyermekekre hagyják, akik két pártra oszolva — magyar-német vagy magyar-török pártra — valamilyen domb vagy várróm körül csoportosulnak. A vár vagy a domb rendesen a magyarok tulajdonát képezi. A játék lényege az, hogy az ellenfél iparkodik a magyarokat lerángatni a dombról, ami ha sikerül, akkor az ellenség kezébe jut a hely s ekkor szerepet cserélnek. Akik előbb magyarok voltak, azok lesznek a törökök és ezeknek kell most a várat elfoglalniok. S így tart a játék tovább.

A tulajdonképeni csatajáték azonban nem ebben áll. Ehhez labdák és kétféle színű, rendesen vörös és fehér fa-bábúk szükségesek. A gyermekek is két pártra oszolnak, egyiké a vörös, másiké a fehér bábúk. A bábukat egy vagy két sorba állítják, és pedig mindegyik fél a magáét. Erre bizonyos távolságból elkezdik a bábukat labdáikkal dobálni, a fehér bábúsok a vörös bábukat, ezek pedig a fehéreket. A csata addig tart, míg az egyik fél valamennyi bábúja le nem esik, vagy a tanító «lég» vezényszóval be nem fejezi a bombázást. Ekkor összeadják két ellenfél elhullott bábúit s kihirdetik az eredményt. Nagy előnye ennek a játéknak, hogy 100 gyermek is játszhatja.

Lehet e játékot másképp is módosítani. Például az egyik színű bábukat ostromolja az ellenfél, a másik félnek pedig az a feladata, hogy a labdákat visszahajítja. A bombázás néhány kitűzött percig tart s ha a bábúk ezalatt mind le nem hullottak, akkor a másik fél lesz a bombázó s emez a visszahajító. Kedélyüditő játékok közé sorozom továbbá az összes labdajátékokat már csak azon szempontból is, hogy a gyermekek lelkét ezáltal megmentjük a végzetessé válható unalomtól. Az igaz, hogy e játékok a gyermekek más tehetségeinek fejlesztésére hivatják; de aki megfigyelte a labdázó gyermekszereget, nem fogja kétségbevonni kedélyüditő voltukat sem. Az a kiabálás, öröm, mely a labdázók között uralkodik: fényes bizonyítéka a kedélyre való jótékony hatásnak.

Egyébiránt nincs gyermekjáték, mely többé-kevésbé ne üdítene a kedélyt s minthogy ezek száma rengeteg sok, nem tárgyalhatom e rövid keretben; de nem is tartom szükségesnek először azért, mert elég sok játéktanító vezérkönyv forog már közkézen s ezekből minden tanító kiválaszthatja az alkalmasabbakat; de azért sem tárgyalom, mert azt tapasztaltam, hogy a tulajdonképeni gyermekjátékok közül azok a legmegfelelőbbek, amelyeket a gyermekek maguk találnak ki. Azért az én elvem az volna, hogy ne a tulajdonképeni gyermekjátékokra fektessük a fősúlyt, hanem azokra, amelyek az értekezésem közepén kifejtettem, t. i. az ifjúsági multságokra és szórakozásokra, az úgynevezett játékdélutánokra; mert ezek direkté a tanulóifjúság kedélyének ápolását, egészségének megőrzését és jellemének kellő fejlesztését célozzák.

Vezessük ki tehát a tanulókat minél gyakrabban a szabadba s részesüljenek a leírt kedélynemesítő multságokban és hasznos szórakozásokban, hisz

örömmel gondolunk mi is vissza azon boldog időkre, midőn a szabadban játszhatunk, ugrálhattunk s gyönyörködhattunk a madarak énekében, megfigyeltük a növényeket és állatokat, a természetnek ezer meg ezer tárgyát.

Az ifjúság is örülni fog intézkedéseinknek; de öröme sokkal tisztább s kedélye nemesebb lesz, ha a kedély otthonával, a vallásos és hazafias iskolai ünnepek tartásával szórakoztatjuk őket. Az ilyen ünnepeleknél előforduló külsőségek a belső tiszteletnek természetes kifolyásai s vele genetikus kapcsolatban állanak, mint az okozat a maga okával. Aki a külső kultuszt, a dísz haszontalanságnak tartja, az saját természetét tagadja meg. S a tapasztalás bizonyítja, hogy akik a külső tiszteletet elhanyagolják, kifogynak a belsőből is, mert ami csak belsőkre van utalva s külső gyakorlatba nem megy át: hamar eltűnik. Így vagyunk minden érzelem nevelésével s ezek szülőttével, a kedéllyel is. E külsőségek tehát nemcsak szépek, hanem emelik a kedélyt s nagy fontosságúak ennek ápolására, különösen az elemi iskolában.

Könnyű belátni végre azt is, hogy csak a vallásos és hazafias szellemben nevelt ifjában fejlődik ki önként a kellő érzék minden szép, nemes és jó iránt, nevelési eszközének magasztossága, fönsége és sokoldalúsága következtében, épen ezért joggal következtetjük, hogy a kedélyűdítés és szórakozás is csak akkor helyes, ha az vallásos és hazafias szellemben megy végbe.

De szórakozunk bármilyen játékokkal és mulatságokkal: célt tévesztett lesz összes munkásságunk, ha nem részesítjük növendékeinket szeretetteljes, gyöngéd bánásmódban, mert Kolping szerint is: «az igazi szeretet meggyógyít minden sebet, pusztá szavak csak növelik a fájdalmat». Hasztalan buzdítja tehát a tanító növendékeit vigságra, játékra és mulatságra, ha maga érzéketlen s nem talál gyönyörűséget a gyermekek ártatlan szórakozásaiban. Ha örömet akarunk teremteni, első sorban magunk örüljünk az azt előidéző eszközöknek, rajtunk lássék meg annak hatása, mert a gyermeki kedély csak a mi örvendő szívünkől táplálkozhatik. Ezért mondja a szentírás, sőt maga az Ur: «Örvendeztetek és vidagodzatok!»

De valamint többféle a műveltség, a vidámság is különböző lehet. Van igazi öröm, de van olyan is, melyet örömmnek hazudnak. Ez a szenvedély és bűn korosszülötte; amaz az Istentől és a jó lelkiismerettől ered, forrása a legfőbb jóval és a saját lelkünkkel való békesség s ezen békesség, mint a szentírás a jó lelkiismeretet elnevezi: «állandó vigalom». Erre a vidámságra képecsünk növendékeinket, erre int bennünket szent Pál is, midőn mondja: «Minden időben vidámak legyetek!»

Tapasztalatok és tanácsok.

1. Nyolc órától kilencig folyton a padok előtt állott kérdezett, irányított, magyarázott a fiatal tanító s ez idő alatt egészben két egyszerű szorzást végeztek el. (A korcsmáros x liter bort vesz á y korona.) De megemlékeztek a bortermelésről, fagyról, jégkarról, szüretéről, mustról, erjedéséről, Tokaj-Badaacsony-Rusztól, alkoholról stb. — Közleg az év vége. A fiatal kartárs lelkiismerete nyugodt; mindig teljes erejéből dolgozott. Mégis bántja a számolási készség egyre szembeötlőbb fogyatékossága. A munka nem

járt kellő eredménnyel. Hol volt a hiba? Abban, hogy túlzóan szolgálta a jelszót: minél több alkalmazott feladatot! És abban, hogy beszédértelemgyakorlatot tartott, holott a példa megértésére 2—3 mondat is elég lett volna.

Tehát mindent a maga idején. A számtanóra maradjon számtanóra; és a gépies számolásnak ne legyünk esküdt ellenségei. Sőt!

2. A többször említett német lap «Blätter für den Abteilungsunterricht» legutóbbi száma azt javasolja minden óra legalább 3—5 mondatba foglalt eredménnyel járjon, avagy legelőbb ennyi új fogalommal, szóval gazdagítsa a gyermek tudását. Az ilyen mintegy leszögezett mondatokra és szavakra mindig biztosan támaszkodhatunk.

A német lap e tanácsa tulajdonképpen nem mond újat. Mégis, mikor manap mindenféle reformáló kapkodás kezd terjedni, érdemes annak a lassú, de biztos munkának megfontolásával foglalkoznunk. A magunk részéről még ajánljuk, hogy az egyes órák rövid eredményét a tanító jegyezze föl egy kis füzetbe, hogy állandó áttekintése legyen s az új anyaghoz minél alkalmasabb kapcsolatot kereshessen ki.

3. Könnyű magának, mikor iskolájuk könyvtárában szászámra találja a legjobb könyveket. De mi szegény falusi tanítók még akkor sem jutunk jó könyvhöz, ha készek vagyunk érte áldozatot hozni! Hogy... hogy?... Hát úgy, hogy nem tudjuk, a sokféle új könyv közül melyiket rendeljük meg. — Lássá kedves kartárs úr, mi sem ülünk ám egész nap a könyvtár mellett. Sőt sajnós, elég keveset vesszük igénybe. De beszélgetünk magunk közt didaktikai dolgokról is, nemcsak fizetésrendezésről, pályázásról, gazdaságról, jegyzőről, bíróról, pláne papról, tanfelügyelőről stb. És beszéd közben csakhamar rendszeres, emellett mindegyikre nézve tanulságos vita fejlődik ki. Ez az egyik módja az önképzésnek, mely nem kerül pénzbe, amelyet még a legelhanyagottabb környék 2—3 szomszéd tanítója is megvalósíthat. (Föltéve, hogy az ilyen összejövetelek nem borozással és kártyával köttetnek össze.)

Ha pedig pénzt is akar áldozni, ami utóvégre époly hivatalos kötelességünk, mint mikor az iparos a régi szerszámaikat javíttatja, vagy újakat vesz helyettük — akkor is olcsó pénzért igen jó dolgokhoz juthat. A Népnevelőt, Néptanítók Lapját (mely szép nivón áll most), a Tanítók Évkönyvét ingyen olvashatja; úgyszintén a rendszabályokat is, melyeket saját érdekében minden tanítónak ismernie kell. Vegye meg ezenkívül az állami tantervet és utasítást (3 korona), járassa a Kalocsán megjelenő «Népoktatás» című havi folyóiratot (egész évre 4 korona), és az Urhegyi-féle Gyakorlóiskolát (szintén 4 korona). Ha ezeket a könyveket és lapokat komolyan tanulmányozza, nem mondhatja, hogy falusi tanító létere nem talált alkalmat önképzésre.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

Jutalmul, ajándékkul alkalmas ifjúsági könyvek.

A jó olvasmány, ha hozzáilleszkedik az iskolai oktatáshoz és a családi neveléshez, legerősebb támasza ennek a nevelőoktatásnak. A hittan, történelem, természettudományok vagy földrajz körébe vágó ismereteket, a becsületes, erkölcsös

életre vezérő elveket, melyekkel a jó tanító és gondos szülő megtöltötte tanítványai, gyermekei szívet és lelkét, egy-egy hasonló irányú füzet vagy könyvecske úgy megrögzítheti, hogy azután a bajjal-nyomorúsággal teljes évek hosszú sora nem lesz elegendő azoknak eltompítására. Igen jól ismerik a könyv s főképp a könnyű olvasmányok ilyen maradandó hatását a hazát és vallást gyűlölő szabadkőművesek és szociáldemokraták s ezért tevékenységük oroszán része a szóbeli agitáció mellett épen a nép s az új benyomások iránt fogékony ifjúság számára készült olvasmányok terjesztéséből áll. Könyveik, füzetek mérget, szellemi nyavalyákat, erkölcsi métetelyt terjesztenek. Azoknak már a kézbevétele is fertőz. Az irodalom részéről legnagyobb veszedelem ma az ifjúságot fenyegeti. A gomba módon szaporodó s a bacillusok fürgeségével terjedő pornografiáról nem is beszélve, az ifjúság lelkére hat legerősebben az a nagyközönség által már egészen elfogadott modern irodalom is, mely az új filozófiai elméletek, szabadságot és szabadságot hirdető tanok maszlagát szindarab, regény, vers, novella, karcolat útján terjeszti s tulajdonképen a teljes erkölcselenség, a vaskos pornografia számára puhítja a lelkek talaját. A hazafiság és vallásosság tendenciája unott, sőt száműzött lesz még az ifjúsági irodalomból is, ahol pedig mégis megmarad, ott legtöbbször olyan esetlen formában, a kirívóságnak olyan föltünő látszatával s a hajánál fogva előráncigátságnak olyan sablonosságával mutatkozik, hogy még a gyermekek naiv és könnyen buzduló lelkében is csak kellemetlen visszhangot támaszt. Az erőteljettlen gyerekes versikéknek lármás és puffanó pátosza már a gyermekeket sem tüzele s a kenetességtől csepegő jámbor olvasmányok is csak céljukkal ellenkező hatást érhetnek el. Kell lenni tendenciának az ifjúsági irodalomban, enélkül még a puztán altatásra vagy csittításra szánt dajkamesék értékén is alul marad az ifjúsági irat becse, de ennek a tendenciának olyan nemes formában s a tolakodásnak annyira minden látszata nélkül kell kidomborodni, mintha nem is a földolog volna, hanem csak véletlen, esetleges konkluziója az elbeszélte történetnek vagy elmékedésnek. Ismerve az olvasmányok roppant jelentőségét, a *Szent-István-Társulat* már 65 év óta igyekszik jó könyvekkel, füzetekkel ellátni a magyar nép apraját-nagyját. Nagyértékű ifjúsági iratait évek óta olvassa sok tanulsággal és lelki nemesedéssel ezer meg ezer magyar katolikus ifjú s minél több tanulónak szellemi tápláléka fog a *Szent-István-Társulat* könyvei közül kikerülni, annál több magyar embernek jóvendő életéről remélhetjük, hogy az nem az izgatók istentelen és hazátlan tanai, hanem az Anyaszentegyház parancsai és édes hazánk szeretete szerint fog igazodni. *A közeledő évvégi jutalomkönyvosztásra való tekintettel melegen ajánljuk a lapunk multheti számában részletesen ismertett ifjúsági iratokat.*

Teljes Esperanto-Kulcs. Izléses külsejű, szép kiállítású kis füzetet kaptunk, mely az Esperanto nyelv teljes nyelvtanát és szótárát tartalmazza igen áttekinthetően és érthetően. A füzetke igen világos és áttekinthető képet nyújt az Esperanto nyelvtanáról, mely a kulcs segítségével pár nap alatt megtanulható. Az esperantisták által régen érzett nagy hiányt pótoló szakmunka ez, mert az eddig megjelent olcsó kiadások hiányosak voltak, a drágábbaknak pedig az volt a főhibájuk, hogy francia és német nyelvtanok szözszerinti fordítását adták, míg a most megjelent Kulcs a nyugati nyelvektől annyira eltérő magyar nyelvhez mérten részletezi az Esperanto nyelvtanát és ezzel eléri azt, hogy kevésbbé iskolázott ember is könnyen megérti, míg a műveltebb olvasónak nem is tanulás, hanem élvezetes olvasmány a nyelvtan átlapozása. Mivel a füzet 64 oldalnyi terjedelme dacára igen megnyerő és praktikus formában jelent meg (a mellényzsebben elfér) és az ára csak 20 fillér, igen nagy elterjedtségre számíthat és nagyban hozzá fog járulni az Esperanton terjesztéséhez Magyarországon. Megrendelhető a Magyar Esperanto-Ujság kiadóhivatalánál Egerben.

Köztudomású dolog, hogy ebben a Mária-tiszteelő országban milyen nagy kihatással vannak a hívőkre a május hónapi ájtatosságok. Az év legszebb hónapja a május hava, azért illik «Május királynéját» a legszebb énekekkel üdvözölni. Ilyen énekeket tartalmaznak a következő füzetek: Mária-dalok I. füzet. (1.50 K). Asszonyunk szűz Mária II. füzet. (2 K). Hazánk Nagyasszonya. III. füzet. (3 K). Köszöntsük Máriát. IV. füzet. (2 K). Ave Mária V. füzet. (4 K). Immaculata. VI. füzet. (2 K). Hazafias Mária-dalok. I., II., III. füzet darabonként 3 K. Üdvözlégy Mária. (50 fill.) (Magyarok nagyasszonya daljáték (3 K, külön szölamok 60 fill.). Május királynője virág-daljáték (6 K. Karszölamok 60 fill. Magánszölamok 60 fill.) Kaphatók: Kontor Elek kollégánknál: Budapest, II., Albrecht-u. 7.

Szljód. (Irta *Rónai Antal*, számos ábrával, a népiskolák valamennyi osztálya számára. Kiadta Kovács Gyula Nagybanán.) Igen praktikus és nélkülözhetetlen segéd-eszköz a kézimunkatanításnál. A tanítandó anyag beosztása, elrendezése szakszerű, a fozozatosság elvét szem előtt tartja; az ábrák érthetők, a magyarázat világos és egyszerű. A felölelt anyag minden nehézség nélkül elvégezhető. E kézikönyv főelőnye, hogy a papír- és agyagmunkák mellett tárgyalja a famunkákat is. E könyv annak is lehetővé teszi a kézimunkatanítást, aki azzal soha sem foglalkozott. Ára 1.80 K, megrendelhető a Szent-István-Társulatnál.

Utmutató a községi és hitfelekezeti tanítók járandóságainak megállapításához és az ezzel kapcsolatos eljárásokhoz az 1913. évi fizetési törvény és az idevonatkozó korábbi törvények alapján. Összeállították: *Ember Károly* és *Wohlmut Ernő*. Az új fizetési törvény intézkedésének alkalmazása a különböző esetekre, a törvény megfelelő magyarázata nélkül, igen nehezen végezhető; ezért úgy a hatóságok, valamint az érdekelt tanítók világos útmutatást nyernek eljárásaikhoz majd e füzetből. A megrendelés a Szent-István-Társulat könyvkereskedéséhez intézendő. Ára közölve lesz. A könyv most van sajtó alatt. Megjelenése után részletesen ismertetni fogjuk.

HIREK.

Kereszténység és békemozgalom. (*Giesswein Sándor dr.* előadása a Szent-István-Társulatban.) Talán anachronizmus most békemozgalomról beszélni, midőn szomszédunkban az ágyúk dörögnek s nem tudjuk, nem kell-e nekünk is a viszály elintézésébe beleszólni. Ellenkezőleg, ép a háborús mozgalmak még jobban előtérbe hozzák a békés megoldás kérdését. A háború ezidőszerint egyik sőt csaknem egyedüli neme a nemzetközi itélkezésnek. Vajon a mai kor gazdasági viszonyai és az etikai szempont nem sürget-e bennünket arra, hogy más módját keressük az itélkezésnek? Minden fegyveres beavatkozás tulajdonképpen az igazságszolgáltatás fogyatékoságából származik. A görög rege szerint Eirene — a béke — Themis-nek — az igazságosság isten-nyójának a leánya. Minél tökéletesebb a jogszolgáltatás, annál jobban tudjuk elkerülni a véres harcokat. Azért mondja a Zsoltáros az igazságosság és béke egymást csokolják. A próféták is a messiási kor igazságosságától várták annak békességes voltát. Krisztus tanításában az igazságosság és szeretet gyakorlatát hirdetvén, mint a béke fejedelme alapította meg egyházát, hogy az a béke fenntartója legyen. Mindazonáltal az egyház sohasem foglalta el azt az álláspontot, melyet a montanisták szektája követett régente, újabban pedig Tolsztoj gróf és a nazarénusok. A szelidség nagy erény, de a jogos védelemről való lemondás bűnös mulasztás. Azért a keresztények kezdettől fogva kitűntek mint katonák is a haza és az állami rend védelmében. Ha voltak előbb elágazó vélemények, szent Ágoston az ő nagylátókörü szellemével teljes világosságba helyezte a kereszténység szempontjából a béke és háború kérdését. Mindenekelőtt a békét kell keresnünk, még a háborúban is, mert vannak igazságos háborúk is, melyek valamely igazságtalanságot megtorolnak. De nagyobb dicsőség a háborút szóval megölni, mint az embereket karóddal. Szent Ágoston nyomain az egész középkor (Akvinói szent Tamás) azzal indokolja a háborút fejedelmek és államok között, mert ezeknek nincs módjukban ügyeiket, mint azt magán emberek megtehetik, döntő bíróság elé hozni. Aki tehát a háború ellen küzd, annak azon kell lennie, hogy ilyen államok között igazat tevő bíróságot létrehozzanak. Az egyház működése mindig a béke felé hajlott. Annál nagyobb tevékenységet fejtett ki e téren, mennél harciasabbak voltak a kedélyek. A XI. század zsinatai hozták létre a *truga Dei* és Isten békéjének intézményét, mely a rendes jogállami viszonyok kifejlődését lehetővé tette. A középkor érlette meg azt az eszmét is, hogy a kereszténység államait egy nagy világszövetségbe kell hozni. Ezt az eszmét ápolta és hirdette Dante, IV. Henrik francia király, Fénélon, St. Pierre abbé. A XVII. század nagy theologusai, Suarez, Victoria pedig a nemzetközi jog alapjait vetették meg, melyet aztán Hugo Grotius konstruált meg. A háború civilizált világban még sokkal nagyobb csapás, mint barbár vagy félbarbár milióban. Tönkreteszi az egész gazdasági életet. Ez hozta létre a XIX. század folyamán a békeegyesületeket. Elül a békeegyesület elnökségében Manning kardinális is helyet foglalt. Magyarországon is van 1896. óta, első elnöke Jókai Mór volt, a második pedig Türr tábornok. Ezek az egyesületek a nemzetek testvérsülését és érdekeik kölcsönös megértését célozzák. Pápák és

fejedelmek jóváhagyását birják. A békemozgalom epochális eseménye volt II. Miklós cár 1898. év manifesztuma, melynek következtében a reá következő évben összeült az első hágai konferencia. Ugy ez, mint a második hágai konferencia (1907.) a nemzetközi jognak új alapjait vetette meg. A jogi tudomány legkiválóbbjai: Oppenheim, Schücking, Nippold Dumas, Arnau stb. fáradoznak azon, hogy Grotius nagy munkáját befejezzék. Tavaly Párisban megalakult egy nemzetközi szövetség a nemzetközi jognak keresztény alapon való tanulmányozására. Az ősszel Lövenben ez végkép megalakult s benne a kath. tudomány oly képviselői, mint Lehmkuhl, Cathrein, Vermeersch, Msgr. Talamo, Toniolo vesznek részt. Midőn e törekvéseket erőnköz képest istápoljuk, a keresztény kultúra védelmében veszünk részt, mert a hadi technika pusztító szerszámainak tökéletesítésével lépést kell tartani a nemzetközi jogszolgáltatást és így a békét is biztosító intézményeknek.

Az Esztergomvidéki Róm. Kath. Népnevelők Egyesülete 1913. évi május hó 13-án délelőtt 1/210 órakor Esztergomban, a városház gyűléstermében rendes évi közgyűlést tart a következő munkarenddel: 1. Elnöki megnyitó és előterjesztések: dr. *Fehér Gyula*. praelátus-kanonok, elnök. 2. Titkári jelentés: *Hegedűs Sándor*, esztergomi tanító. 3. Gyermekevédelem és a tanító: *Keményfy K. Dániel*, vízvárosi plébános, szentszéki ülnök. 4. Tankönyvek megyei egyesítéséről: *Bellus István*, libádi főtanító. 5. 1913. évi tanítói fizetésrendezés hiányairól: *Dinyés Károly*, köhígyarmati főtanító. 6. Indítványok. (Indítványok a közgyűlést megelőző napon az elnökséghez írásban adandók be.) 7. Elnökválasztás. 8. Himmusz. Közgyűlés után küldöttség tisztelgése Öminenciájára dr. *Csernoch János*, Magyarország hercegprímásánál.

Értesítés! Örömmel jelenthetem, hogy az általam propagált eszme: *a tanítók névtárának összeállítás*, köztetszésre találván, rövid időn belül a megvalósulás stádiumába jut. Ez nem is lehet másképp. A tanító-ság ma már olyan erkölcsi és társadalmi tényező, amelynek minden téren a kor színvonalán kell állania. Ha már minden társadalmi osztálynak van név-, illetve címtára, miért ne lehetne a tanító-ságnak is? Épen a tanító-ság legyen *ebben is* elmaradva és elhanyagolva? Fel tehát kedves Kartársak! karoljuk fel és pártoljuk az ügyet, mert *ez mindnyájunknak közös érdeke*. Ez nemcsak a kartársi szeretet és összetartozandóság érzetének ápolására alkalmas hézagpótló munka lesz, mintegy kötelességül szolgálván az *oldott kéve* összetartására, hanem gyakorlati szempontból is *sok esetben hasznát vehetjük*, mint pl.: iskolatársak találkozója, valami tudakozódás, ismeretszerzés, utazás stb. alkalmából. Ezen felül — több oldalról jövő felszólításra — az által is kívánom kedves Kartársaim érdekét szolgálni, hogy közérdekű hirdetéseket, továbbá *tanészköz- és könyvismertetőket* is közölni fogok. Ezáltal egyrészt *tanulságossá és szórakoztatóvá* teszem a munkát, másrészt alkalmat nyújtok tanítótársaink közhasznú munkásságának megismertetésére és életrevaló eszméknek felkarolására. De szolgálatot teszek azáltal is, hogy ennek révén sikerül a könyv árát olcsóbbra redukálhatnom és így k. Kartársaim annál jutányosabban juthatnak majd hozzá. Kérem tehát szíves bizalmukat és támogatásukat, hogy a dolgot *mielőbb és közmegegyezésre* megvalósíthassuk. Fogadják és pártolják olyan szeretettel és jószívvel, amilyen örömmel és buzgalommal — fáradságot és költséget nem kimélve — én munkál-

kodom a könyv pontos összeállításán, helyes elrendezésén és minden tekintetben megfelelő kiállításán. Kartársi üdvözléssel: *Zalakalásd*, p. Kehida, 1913. év április 24. *Tamássy Géza* kántortanító, a «Tanítók Címháza» szerkesztője.

A Komáromi Róm. Kath. Alesperesi Kerület Néptanítói Köre f. hó 16-án tartotta Komáromban évi rendes közgyűlését a kerületi papság és tanítóság elnök részvételével. A közgyűlésen részt vett *Mirtse Lajos* kir. tanfelügyelő is. Az elnöki tisztet *Marcy József* alesperesi egyházi tanfelügyelő töltötte be, ki megnyitó beszédében lelkes szavakkal buzdította a kör tagjait az igazi szociális működésre, mely szerint a gyermeki lélek nemesítésében, a föld népének nemzetgazdasági irányú oktatásában fejtheti ki leginkább nemes és hazafias tevékenységét. Magas szárnyalású beszéde az összes jelenvotakban mely és maradandó nyomokat hagyott. Beszéde végzetével lelkesen megéljenztek. A kör hódolata jeléül jegyzőkönyvi kivonatban üdvözölte *Csernoch János* hercegprímást és *Machovits Gyula* egyházi főtanfelügyelőt, mint új legfelsőbb egyházi hatóságait. A pénztári jelentés szerint a kör tiszta vagyona 549 K 08 fillér. Ezzel kapcsolatban a pénztárnok jelentette, hogy *Gaal István* naszvadi esperesi-plébános 40 K adománnyal a kör alapító tagjai sorába lépett. Ezt követően *Nagy János* gútai tanító tartotta meg nagy szakértelemre való előadását az elemi iskolai rajzoktatásról. Előadása, mely a legújabb rajzoktatási módszer, a természet utáni rajzolás helyes irányával foglalkozott, az összes jelenvotak figyelmét lekötötte. Elnök előadásban tüntette fel a rajzitanítás célját, módszerét és annak a gyermeki lélekre való kihatását. Előadását megérdemelt éljenzéssel jutalmazták. Ezután az elnök alesperesi ismertette a legújabb miniszteri és egyházhatalmi rendeleteket és jelentést tett a kör tagjai sorában előállott változásokról.

A gyergyói rk. tanítói egyesület folyó év április hó 10-én nagyon népes gyűlést tartott a gyergyószentmiklósi központi rk. fiúiskolánál. Szentmihályi hallgatás után *Deák Mária* tanító és *Ferenci István* gyergyószentmiklósi kartársak gyakorlati tanítást tartottak. A gyűlés 10 órakor vette kezdetét, melynek első pontja *Miklós István* tanítóegyesületi elnök, kerületi tanfelügyelő igen magas színvonalon mozgó megnyitója volt. A megnyitón elnök a szeretettel való nevelés áldásos következményeire mutat rá. A megnyitón a gyakorlati tanítások megbírása következett és mindkét tanítás sikeréről, a bírálók nagyon elismerőleg nyilatkoztak. Az ismételőiskola részletes tananyagbesorolását — tekintettel a gyergyói viszonyokra — *Barra Etelka* újfalvi tanító ismertette nagy alaposítással és kimerítő részletességgel. Ezen előadás nyomán szóba került az alkohol rombolása, mely ellen minden magyar tanítónak öszintességgel kell harcolnia. Felolvasást tartott *Török Ferenc* volt képviselő, eszteralfalvi plébános az erkölcsekről. Példákkal és az ókori népek törvényeivel igazolta, hogy azokban nagyobb erkölciség volt, mint a mai modern pogányokban. Felolvasása mely nyomokat hagyott a hallgatóságon. Végül, *Székely Krisztina* alfalvi tanító *«Az utolsó sor»* című költemény szavalaival ragadott magával a gyermeki szeretet melegségébe.

Vargyas Endre meghalt. A magyar tanfelügyelői karnak egyik érdemes tagja hunyt el Budapesten f. év. apr. 1-én Vargyas Endre ny. kir. tanfelügyelőben, Istenben boldogult tanfelügyelő mindvégig sike-

res és értékes munkásságot fejtett ki a népoktatás terén ügyis mint tanfelügyelő és mint tanügyi író. Hosszú éveken át volt Veszprém vármegyének tanfelügyelője. Ezen minőségében a kath. iskolák fejlesztésében mindenkor tevékeny támogatást nyújtott. Nagy lelkesedéssel vett részt a kath. tanítók millenáris kongresszusán. Baró Hornig Károly bíboros püspök a kongresszus védő-elnöke annak idején külön is kiemelte a kir. tanfelügyelő ösztöne érdekében és közreműködését a kath. tantervi egyesületi életében. Később Esztergom vármegye tanfelügyelője lett és itt is elismerésre méltó buzgalommal dolgozott a népoktatás előbbrevitelén, míg pár évvel ezelőtt nyugalomba vonult, de ezután is élelken részt vett az országos tanügyi mozgalmakban.

A SZERKESZTŐSÉG ÜZENETEI.

Többeknek. Ruzsinszky László gyóni kántortanítótól nyert értesülésünk szerint az általa szerkesztett Tantervfűzet 7 mintában fog megjelenni. 1. Az osztatlan I—IV., III—V. és I—VI. osztályok számára készült Tantervfűzet 42×52 cm. nagyságban készül, így kényelmesen kitölthető, annál inkább, mivel fölösleges rubrikát nem tartalmaz. 2. Osztatlan iskolák Tantervfűzete is 65 fillér. 3. Már nyomdában van. 4. Előjegyezhető és rendelhető. 5. Az előjegyzők értesítést fognak kapni.

Remete. 1. A «Rendtartási Szabályokat» az iskolai könyvtár számára rendeljék meg. Szinte elképzelhetetlen a kath. iskola ily Rendtartási Szabályzat nélkül, melyben a helyi iskolai hatóság összes eljárásaira nézve előírás foglaltatik. 2. Fizetésügyét akkor rendezik, ha a törvény szentesítve lesz. Megilleti az 1600 korona. 3. A katolikus falusi iskolások Olvasó- és Tantervfűzetét a vallás- és közoktatásügyi miniszterium is engedélyezte, tehát bátran bevezetheti. Az engedélyezés száma is rajta van az újabb lenyomatokon. (114.379/1907. sz. a.) 4. Az utóbbi megszünt. — **K. B.** A kántortanítói összjövetelemből 1000 koronát vesznek a törzsfizetéshez, tehát a jövőben 672 kor. tisztán kántori fizetése marad a 2000 kor. törzsfizetés felül. Az 1893. év előtti időre 200 kor. személyi pótlékot kap. — **F. J. I.** A tanító szabadságolásáról a Rendtartási Szabályzat intézkedik. 2. Addig míg a törvény életbe nem lép, a törvény által biztosítandó igényeknek érvényt szerezni nem lehet. — **R. P.** Megilleti 2000 kor. törzsfizetés. Az 1893. év előtti időre 600 kor. személyi pótlék. Az említett 200 koronát betudják a törzsfizetésbe. — **S. Z.** Ha törzsfizetésük 1000 korona, akkor igen. — **D. S.** Fizetése lesz 2000 kor. A kántor fizetését 1000 koronán felüli összeg teszi. Az 1893. év előtti időre 200 kor. személypótlékot nyer. — **K. B. S.** Ha az uradalmi iskola a hitfelekezeti iskolaszék hatásköre alá tartozik, akkor az nem magániskola, hanem nyilvános hitfelekezeti iskola. Tehát arra is vonatkozik a törvény. — **Sz. F.** 1. Törzsfizetése lesz 2000 korona. Az 1893. év előtti időre 400 kor. személyi pótlékot kap. A rendkívüli előléptetésről majd az utasítás intézkedik. Az Útmutatóban majd ehhez is lesz tájékoztató. 2. A külön kezelt ügyben levelet irtam. — **H. J.** Nem kaptuk meg a kihúzott sorsjegyek jegyzékét. — **B.** Nem illeti meg. **Phatvan.** 1. Nem kötelezhető csak kivételes esetekre és nem rendszeresen. 2. A tanító szüneti tartózkodásáról az állami intézkedésnek megfelelően rendelkezik a Rendtartási Szabályzat is. A rendelkezés kötelező. 3. Az ismételő iskolások teli időben 5 és nyári időben 2 heti órában nyernek oktatást. A kerétszeti gyakorlatokra külön is behívhatók. Ezért a szülők csak elismeréssel viselhetnek a tanító iránt. 4. Igen. — **Sz. R.** Válaszoltam. Elintéztem. — **Sz. B.** Ha 1911. évtől működik, akkor 1913. év január 1-től 1400 kor. törzsfizetés illeti meg. Marad 159 kor. 31 fill. tisztán kántori fizetése és megkapja a be nem számítható 416 koronát. — **K. E.** Készséggel támogatjuk. — **I. S.** Fizetése lesz 1800 K; tehát az érvényben levő törvény alapján 750 kor. nyugdíj illeti meg a beszámítható 11 szolgálati év után.

PÁLYÁZATI HIRDETÉSEK

A nmélt püspöki kar határozata **kötelezőnek nyilvánította** a katolikus népoktatási intézetek pályázatainak a «Népnevelő»-ben való közzétételét.

KIADÓHIVATAL:
Szent-István-Társulat Budapest.
A KIADÓHIVATAL FŐNÖKE:
LOVÁSZY DEZSŐ.

Pályázati hirdetések minden egyes szávanak egyszeri közlése 6 fillér. Csakis azon pályázatok közöltnének, melyeknek díja előre lefizettetett.

A lapot kérjük gondosan megőrizni. Pótlásokat számonként 30 fillér ellenében teljesítünk. Csakis azt a pályázatot közöljük, melyért a pénzt péntek délig megkapjuk.

Esztergomi érseki megye.

A «Népnevelő» folyó évi 15-iki számában hirdett **vágbori-róm. kath. elemi népiskola osztálytanítói állásra május hó 4-ig** lehet pályázni. *Iskolaszék.* 469 1—1

Október 1-től egy évre keresek helyettes kántortanítót. Tanítói oklevél szükséges, nyugdíjas is lehet. Javaldalom megegyezés szerint. *Klímó Károly, Zohor (Pozsony m.)* 466 1—1

Egri érseki megye.

Mezőkövesdre gyakorlattal bíró, jóhangú segédet keresek. Fizetése: 1200 kor. és lakás. Személyesen jelentkezket **április 30-án** várom. *Gaál István, kántor.* 464 1—1

Besztercebányai egyházmegye.

Kerestetik tisztahangú segédkántor. Fizetése: 50 kor. havonta, teljes ellátás. Gyetva, (Zólyom m.) *Zseleznyák Ignác.* 438 3—3

Pécsi egyházmegye.

A báró róm. kath. iskolaszék nevében kijelentem, hogy a «Népnevelő» f. évi 16. számában közölt **báró kántortanítói pályázatban** a 100 kor. kántori javítás nem állandó jellegű fizetés, hanem az új tanító személyéhez kötött személyi pótlék lesz. *Sandrik Mihály, isksz. elnök.* 471 1—1

Szepesi püspöki megye.

Alsómattyasóci (Liptó m.) róm. kath. kántortanítói állásra május 8-ára pályázatot hirdet az iskolaszék. Fizetése törvényes új lakással. Töt nyelv szükséges. 460 2—2

Szombathelyi egyházmegye.

Vashidegkúti (Radkersburg mellett) róm. kath. elemi iskola III. tanítói állásra pályázat hirdettek. Törvényes fizetés, 50 kor. ismétlőiskola oktatásért, lakás és kertiletmény. Kántoriakban jártas előnyben. Határidő **május hó 11. Iskolaszék.** 470 1—1

Váci egyházmegye.

A **galgahévi (Pest m.) róm. kath. iskola IV-ik osztálytanítói állásra** pályázat hirdettek. Fizetése 1000 kor.; lakbér 200 kor. Kötelességei a díjlevélben vannak felsorolva. Pályázhatnak férfiak és nők **május 4-ig.** Az állás azonnal elfoglalandó. *Iskolaszék.* 468 1—1

Kántorság minden ágában jártas okl. tanító segédkántori állást keres. Szíves megkeresések «Tanító» Budapest, Alsóerdősor-utca 10., II. 26. 465 1—1

A **vizsga fényét** nagyon emeli egy szép énekes torna-füzér. Könnyen betanítható. Ára 1 kor. *Wiesenbacher József, Világos.* 467 1—3

A putnoki (Gömör-kishont m.) róm. kath. templomban levő kettestű, nyolc fő- és négy mellékváltozatú orgona jutányos áron és kedvező fizetési feltételek mellett azonnal eladó. Bővebb felvilágosítással a putnoki róm. kath. plébániai hivatal készséggel szolgál. 472 1—1

Figyelem!

Tanítók Címtára sajtó alatt! Hirdetések, taneszköz- és könyvismertetések felvételnek: «Tanítók Címtára» szerkesztőségében, Zalakallósd, p. Kehida. Tamássy kántortanító. 463 1—1

2 preludiumot és 5 éneket tartalmaz!

Eredeti Egyházi Énekek orgonára. Szóló énekek r. k. kántorok részére.

Most megjelent III. füzeté ára **90 fillér.**

Megrendelést kér **RUZSINSZKY LÁSZLÓ** kntanító, Gyón, Pest m.

473—1

Stampay ének- és imakönyve,

(XIX. kiadás, 256 oldal) félvászonban **30 fillér**, egészvászonban **50 fillér.** Tízre egy ingyen, kotta is egyszer ingyen, **KÖBÖLKUTON, Esztergomm.** — A Stampay Miklós-féle **Köszöntőkönyvecske** nem nálam kapható, hanem öcsémnél Nógrádkisterényén, **12 db franko 2 kor.-ért.** 352—13

A sikeres tanítás kelléke

a jó „**tanesszköz**“.

Hlyen a BODA-féle mechanikai számoló-szerkezet, mely Magyarországon 7226. sz. a. Németországban 58.339/1910. sz. a. szabadalmat nyert. Az elemi iskolák részére 152.342/1909. sz. a. miniszterileg engedélyezett **1000 koronával jutalmazott**, díszoklevél és áll. éremmel kiténtetett, az Orsz. Kath. Tan. Tanács által 32/1910. sz. alatt engedélyezett, továbbá az összes állami iskolák használatára külön is engedélyezett legjobb számoló-szerkezet. Számos elismerő levél, hivatalos bírálat igazolja gyakorlati értékét. **Ára 45 korona.** Megrendelhető a Szent-István-Társulatnál Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28.

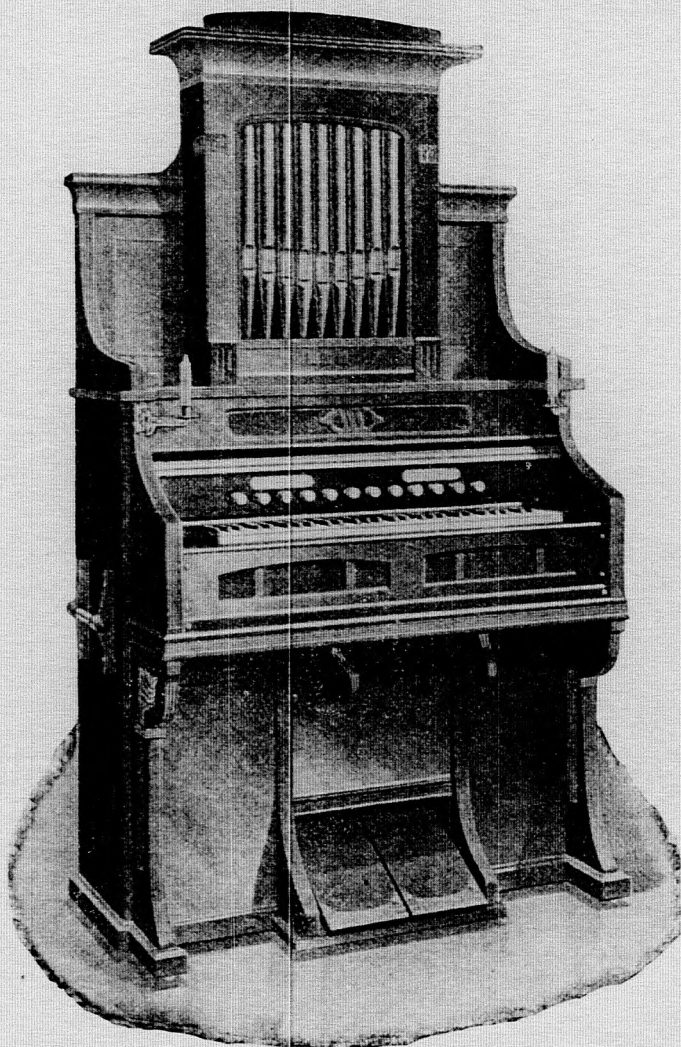
132—8

X., Kolozsvári-u. 11.

A legjobb amerikai légszivó rendszerű
ORGONA-HARMONIUMOK
 a Szent-István-Társulatnál kaphatók.

A zene- és énekoktatás legmegfelelőbb segéd-eszköze.

A legkelle-
 mesebb
 szórakoztató
 hangszer.

E harmoniumok kiállításának szépségére, szolid és izléses kidolgozására különös súlyt fektetünk. A szerkezet kiválóságát és tartóságát biztosítja hosszú évek tapasztalati tudásával rátermett készítő, többszörösen kitüntetett szakképzettséges a felhasznált alkatrészek kitűnő minősége. Harmoniumaink hangja teljes, nemes és öblös.

Az orgonaszerűen lágy és e mellett erőteljes hang hajlékonyságával minden színárnyalat kifogástalanul és teljesen kifejezésre jut. A hangok meg-

szólamása minden fekvésben feltétlenül precíz s így az előadás minden egyes hangon könnyed és kellemes. A változatok a valóságnak megfelelők, működésük pedig, kitűnő és erőteljes mechanikájuknál fogva teljesen egyenletes és biztos. Orgona-harmoniumjaink árai tisztán készpénzfizetés ellenében és úgy vannak szá-

mítva, hogy a megrendelők ezeket csomagolva, teljesen költségmentesen az utolsó vasuti vagy hajóállomásig szállítva kapják s így semmi újabb kiadásuk sincsen.

Az érdeklődőknek árjegyzéket szívesen küld a Szent-István-Társulat Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.

Megfelelő kezesség mellett kedvező fizetési feltételek.